

Συνοπτική παρουσίαση της διοικητικής οργάνωσης της Εκκλησίας της Ελλάδος (Σωτήριος Μυλωνάς, Θεολόγος - Μάστερ στην διοίκηση Εκκλησιαστικών Μονάδων)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η εδαφική περιοχή που ανήκει στην Εκκλησία της Ελλάδος ενώ υπαγόταν αρχικά στην εξουσία της Θεσσαλονίκης, όπου περιλάμβανε επαρχίες του Ανατολικού Ιλλυρικού, από τον 11^ο αιώνα υπήχθη στο Οικουμενικό Πατριαρχείο όπου και παρέμεινε μέχρι την έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης.

Οι σχέσεις με το Οικουμενικό Πατριαρχείο διακόπηκαν κατά την επανάσταση του 1821. Τότε, δημιουργήθηκε το πρόβλημα της διοίκησης της εκκλησίας στον ελλαδικό χώρο. Από τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας η πολιτική διοίκηση αποτέλεσε το μόνο ρυθμιστή των πραγμάτων που αφορούσαν την Ελληνική Εκκλησία «μέχρι της εκδόσεως νέου εκκλησιαστικού οργανισμού παρά της υπερτάτης διοικήσεως της Ελλάδος»[\[1\]](#). Στην Α΄ εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου η οποία έγινε την 1^η Ιανουαρίου 1822 ανεγράφη ότι επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι «της Ανατολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας», και από τότε άρχισαν να τίθενται τα θεμέλια για το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας.

Στη Β΄ εθνοσυνέλευση η οποία συνήλθε το Μάρτιο του 1823 στο Άστρος, αποφασίστηκε για την πλήρωση των χηρευόντων θρόνων να μη γίνονται δεκτοί αρχιερείς από την Κωνσταντινούπολη. Δύο χρόνια αργότερα, το 1825, λόγω της πολιτικής διχοστασίας που συνέβη στην Πελοπόννησο, παραιτήθηκε από το Υπουργείο Θρησκείας και Δικαιοσύνης ο επίσκοπος Ανδρούσης Ιωσήφ, ο οποίος είχε αναλάβει προσωρινά υπουργός. Ο διάδοχός του, επίσκοπος Δαμαλίων Ιωνάς, δεν πρόλαβε να κάνει κάτι εξαιτίας της επιδρομής του Ιμπραήμ της Αιγύπτου. Για τον λόγο αυτόν στα εκκλησιαστικά θέματα επικρατούσε μεγάλη αναταραχή.

Το 1826 ξεκίνησε τις εργασίες της η Γ΄ Εθνοσυνέλευση στην Ερμιόνη και τις

ολοκλήρωσε το επόμενο έτος στην Τροιζήνα. Σ' αυτή μετείχαν οι αρχιερείς: Παλαιών Πατρών Γερμανός, Τριπόλεως Δανιήλ, Ανδρούσης Ιωσήφ, Κορίνθου Κύριλλος, Ρέοντος Διονύσιος και Βρεσθένης Θεοδώρητος. Αυτοί υπέβαλλαν υπόμνημα σχετικά με τη συνολική εκκλησιαστική κατάσταση και υπέδειξαν την ανάγκη συγκλήσεως της Ιεραρχίας σε σύνοδο[2]. Το κείμενο αυτό ήταν πάρα πολύ σημαντικό διότι πρότεινε την καθίδρυση Διαρκούς Συνόδου υπό την επικυριαρχία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, η οποία θα διακυβερνούσε την Εκκλησία της Ελλάδος, σύμφωνα με τους Ιερούς Κανόνες. Είναι το πρώτο διασωθέν πλήρες κείμενο για Διαρκή Σύνοδο στην Ελλάδα. Όμως αυτό το σχέδιο δεν εφαρμόστηκε επειδή το ίδιο έτος στην Ελλάδα ήρθε ο Ιωάννης Καποδίστριας. Ο τελευταίος αποκατέστησε την εκκλησιαστική επικοινωνία με το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Στις 3 Φεβρουαρίου 1830 η Ελλάδα ανακηρύχθηκε σε ανεξάρτητο ελεύθερο κράτος. Ο Πατριάρχης Κωνσταντίνος Α' (1830-1834) στις 18 Αυγούστου 1830 συνεχάρη τον Ιωάννη Καποδίστρια και οι σχέσεις με το Οικουμενικό Πατριαρχείο αποκαταστάθηκαν[3].

Το 1831 ο Καποδίστριας[4] ίδρυσε γραμματεία Εκκλησιαστικών και Δημόσιας Παιδείας, στην οποία στις 12 Σεπτεμβρίου διόρισε πρώτο υπουργό τον Νικόλαο Χρυσόγελο. Επίσης, ίδρυσε «Σχολείον Εκκλησιαστικόν» στον Πόρο για τη μόρφωση των κληρικών[5]. Θεωρούσε ότι τα εκκλησιαστικά θέματα και η παιδεία είναι δύο υπηρεσίες αχώριστες[6]. Είχε έρθει σε επαφές με το Οικουμενικό Πατριαρχείο -οι οποίες είχαν χαθεί μετά το μαρτυρικό θάνατο του Γρηγορίου Ε'-ανταλλάζοντας επιστολές με τους διαδόχους του.

Η Ε' Εθνοσυνέλευση (1831) ασχολήθηκε και με το εκκλησιαστικό ζήτημα. Ο Υπουργός των Εκκλησιαστικών Ν. Χρυσόγελος εξέθεσε στα μέλη της τις ενέργειες του Καποδίστρια, κάνοντας μνεία και των επιστολών που αντάλλαξε με τους Οικουμενικούς Πατριάρχες. Η συνέλευση ανακήρυξε ως επικρατούσα στην Ελλάδα την Ορθόδοξη Εκκλησία. Επίσης, όρισε στο Σύνταγμα που ψήφισε το διορισμό πενταμελούς εκκλησιαστικού συμβουλίου, που θα απαρτιζόνταν από Αρχιερείς, τους οποίους θα εξέλεγε η νομοθετική εξουσία και θα διορίζε η Κυβέρνηση.

Κατά την διάρκεια της επανάστασης του 1821, ο Αδαμάντιος Κοραής διατύπωσε τη γνώμη για το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Ελλάδος, δηλαδή για τη διοικητική της ελευθερίας. Στην παραπάνω θεωρία του Αδαμάντιου Κοραή συνήγορος ήταν ο Αρχιμανδρίτης Θεόκλητος Φαρμακίδης, ο οποίος την υποστήριζε με μεγάλη επιμονή. Οι πρώτες αντιδράσεις για το θέμα ήρθαν από την αντιβασιλεία του Όθωνα, η οποία αποτελούνταν από τους Έϋδεκ, τον νομομαθή Γεώργιο Μάουρερ και τον κόμη Ιωσήφ βον Άρμανσπεργκ[7]. Ο Όθωνας είχε ρυθμιστή στα εκκλησιαστικά ζητήματα τον Γεώργιο Μάουρερ, Προτεστάντη στο

δόγμα, που ήθελε η Εκκλησία της Ελλάδος να είναι υποτελής στον Όθωνα και να καθοδηγείται από Ρωμαιοκαθολικούς[8].

(Συνεχίζεται)

[1] Βλ. Κωνσταντίνου πρεσβυτέρου και Οικονόμου του εξ' Οικονόμων, *Τα σωζόμενα* ό.π., τόμος Β', σ. 21. Τζωρτζάτου Β., *Οι βασικοί* ό.π., σ. 18.

[2] Γριτσοπούλου Τάσου Αθ., «Περί όρκου. Θέσις του ζητήματος κατά την εποχήν του Καποδιστρίου και γνωμάτευσις Ιω. Γονατά, υπουργού της Δικαιοσύνης», *Αρχείον Εκκλησιαστικού Δικαίου*, Ζ' (1952), σ. 116 κ.ε.

[3] Κονιδάρη Γερ., *Σταθμοί εκκλησιαστικής πολιτικής εν Ελλάδι από του Καποδιστρίου μέχρι σήμερον*, εν Αθήναις 1971, σ. 57.

[4] Βλ. Οικονόμου Κ. πρεσβυτέρου του εξ' Οικονόμων, *Τα σωζόμενα* ό.π., τ. Β', σ. 60. Κονιδάρη Γερ., *Σταθμοί εκκλησιαστικής πολιτικής εν Ελλάδι*, ό.π., σσ. 57-58. Τσαγκάρη Αγγελικής, *Η ιστορία* ό.π., σ. 65. Πρβλ. Αναστασίου Ιω. Ε., *Εκκλησιαστική ιστορία, τ. Β' (ια' αιώνας μέχρι σήμερα)*, Θεσσαλονίκη, σ. 676.

[5] Γριτσοπούλου Τάσου Αθ., *Περί όρκου* ό.π., σ. 117. Παπαδόπουλου Χρυσόστομου, Αρχιεπ. Αθηνών, *Η Εκκλησία* ό.π., σσ. 200-202.

[6] Βλ. *Γενική Εφημερίς*, Αίγινα 13 Ιουλίου 1829, αρ. 49.

[7] Βλ. Charles A. Frazee, *Ορθόδοξος* ό.π., σ. 123.

[8] Για την περίοδο της Βαυαροκρατίας στην Ελλαδική εκκλησία βλ. Τσαγκάρη Α. Αγγελικής, *Η ιστορία* ό.π., σσ. 117-127. Βλ. Frazee A. Charles, *Ορθόδοξος* ό.π., σσ. 135-149.